

บทที่ 1

บทนำ

1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

“มอญ” เป็นชนชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งและเคยมีอารยธรรมรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแหลมอินโดจีนในอดีต ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าอารยธรรมของมอญเริ่มต้นมาตั้งแต่ 241 ปีก่อนพุทธศักราช (วัดมณีนุชบุรี, 2541:5) โดยในระยะแรกชาวมอญเป็นชนชาติที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศอินเดีย แถบแคว้นโอริสสะหรืออุทตะ และทางใต้ของอินเดียเรื่อยมาจนถึงแคว้นมณีปุระ ต่อมามอญได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นที่เมืองสะเทิม(Thaton) หรือ สุธรรมวดี อยู่บริเวณปากอ่าวเมาะตะมะ และกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ใกล้เคียง เช่น ทวันเท(Twante) ทะละ(Dala) และหงสาวดี(Pegu) ซึ่งต่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน และจากการที่เมืองสะเทิมมีการติดต่อกับค้าขายกับอินเดีย ทำให้กลายเป็นสะพานที่ทอดให้วัฒนธรรมอินเดียเข้าสู่ประเทศอื่นๆ ในอินโดจีนได้อย่างรวดเร็ว เกิดการเรียนรู้สั่งสมอารยธรรมต่างๆ จนทำให้อาณาจักรมอญที่สะเทิมมีความเจริญสูงสุดยิ่งกว่าอาณาจักรใดๆ ในบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะด้านการค้า วัฒนธรรม และศาสนา

ขณะที่อาณาจักรมอญกำลังมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ทางใต้ อาณาจักรพุกามของพม่าก็มีความเจริญเติบโตในทางเหนือแถบลุ่มแม่น้ำอิระวดี ซึ่งต่อมากษัตริย์พม่าในขณะนั้นคือ พระเจ้าอโนรุธ ทรงเลื่อมใสในวัฒนธรรมของมอญอย่างมาก และได้ดำเนินนโยบายรวมดินแดนทางภาคใต้ซึ่งเป็นอาณาจักรมอญเข้าไว้ด้วยกัน โดยได้ทำการจับตัวพระเจ้าเมียนุสอ พร้อมกับพระประยูรญาติกลับสู่กรุงพุกาม (วัดมณีนุชบุรี, 2541:6) และมีการทำสงครามระหว่างกัน ซึ่งมอญเป็นฝ่ายพ่ายแพ้อันส่งผลให้อาณาจักรมอญตกเป็นของพม่าในปี พ.ศ.1600 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตามแม้ว่ามอญจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สูญเสียเอกราชให้แก่พม่า แต่วัฒนธรรมของชาวมอญก็มีอิทธิพลเหนือพม่าอย่างเด่นชัด เนื่องจากการที่พระเจ้าอโนรุธได้กวาดต้อนนักปราชญ์ ช่างฝีมือต่างๆ จากสะเทิมไปสู่พุกาม ได้หล่อหลอมศิลปวัฒนธรรมประจำชาติพม่าขึ้น มีการดัดแปลงตัวหนังสือมอญไปใช้เป็นตัวเขียนของพม่า มีการรับเอาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอื่นๆ ของมอญไปใช้อย่างแพร่หลาย(สุภรณ์ โอเจริญ, 2541:17-18)

ความพยายามสร้างชาติของชาวมอญได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งสำคัญก็คือการที่ มะกะโทได้ยึดเมืองเมาะตะมะคืนจากพม่า และสถาปนาเป็นเมืองหลวงของมอญในปี พ.ศ.1830 ส่วนมะกะโทได้สถาปนาราชวงศ์ชานตะเลง(Shan-Talaing)พร้อมทั้งขึ้นครองราชย์ในเมืองเมาะตะมะ ทรงพระนามว่า พระเจ้าฟ้ารั่ว และปกครองสืบเนื่องต่อกันมาจนถึงสมัยรัชกาลของพญาอู ได้มีการย้ายราช

ธานีจากเกาะตะมะ ไปสร้างเมืองใหม่ที่หงสาวดีในปี พ.ศ.1912 ซึ่งในช่วงของราชวงศ์นี้ถือว่าเป็นยุคที่มีความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและการค้าขาย หรือถือว่าเป็นยุคทองของมอญ (พ.ศ.1966-2082) ทั้งนี้เนื่องจากการที่พม่าตกอยู่ในภาวะยุ่งเหยิงภายในจึงไม่มีโอกาสสามารถควบคุมมอญมากนัก และเปิดโอกาสให้มอญมีการทำนุบำรุงประเทศได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้เมืองหงสาวดีซึ่งเป็นเมืองหลวงและเมืองท่าที่สำคัญกับชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวยุโรป ทำให้เมืองดังกล่าวเป็นศูนย์กลางสำคัญในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจากหลายเชื้อชาติ

แต่ในที่สุดความเจริญของมอญในยุคนี้ก็ได้สิ้นสุดลง พร้อมกับราชวงศ์ชานตะเลง เพราะถูกพม่าแห่งราชวงศ์ตองอูรุกรานในสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ และถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของพม่าอีกครั้งในปี พ.ศ.2082 ถึงแม้ว่าต่อมามอญจะพยายามกู้ชาติอีกครั้ง แต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่พม่า โดยในสมัยพระเจ้าอลองพญา ได้ยกกองทัพลงมาปราบมอญจนถึงหงสาวดี และเผาเมืองหงสาวดีจนหมดสิ้นในปี พ.ศ.2300 จนทำให้มอญไม่มีโอกาสฟื้นตัวและสูญเสียชีวิตเอกราชตราบเท่าจนทุกวันนี้

จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญดังกล่าวได้ทำให้สถานภาพชาวมอญในปัจจุบันเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่างๆของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยขาดแผ่นดินในการประกาศอิสรภาพได้อย่างแท้จริง โดยชาวมอญที่ยังอยู่ในพม่าได้กลายเป็นเพียงชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศพม่าที่ยังคงมีความเคลื่อนไหวในการสร้างชาติอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าโอกาสในการประสบความสำเร็จยังคงมีน้อยเต็มที

และหลังจากชนชาติมอญได้สูญเสียชีวิตเอกราชให้กับพม่าในปี พ.ศ.2300 ทำให้ชนชาติมอญได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ต่างๆในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการสำรวจในช่วงปี พ.ศ.2512-2515 พบว่ามีคนเชื้อสายมอญในประเทศไทยทั้งสิ้น 94,229 คนตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องที่ 17 จังหวัดของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดปทุมธานี สมุทรสาคร ราชบุรี ลพบุรี มีคนมอญอยู่หนาแน่นตามลำดับ(สุจริตลักษณ์ มีมดุงและคณะ,2538:14-15)

จากความสัมพันธ์ของชาวมอญที่มีกับคนไทยเป็นเวลานาน และมอญได้เป็นชนชาติหนึ่งที่เคยมีอารยธรรมที่เจริญสูงสุดมาก่อน ได้ส่งผลให้ชนชาติมอญมีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมไทยในด้านต่างๆเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลการศึกษาของสุภรณ์ โอเจริญ(2541:156 - 214) ได้สรุปไว้ดังนี้

- 1) สถาบันการปกครอง ได้แก่ สถาบันกฎหมาย และสถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย โดยรับผ่านจากมอญและขอม โดยเฉพาะไทยได้รับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือที่มอญเรียกว่า"ธรรมลัทธิ"จากมอญมาใช้เป็นแม่บทหรือแบบแผนในกฎหมายไทย
- 2) การศาสนา ไทยได้รับพุทธศาสนาจากลังกาผ่านมอญ ที่เรียกว่า "รามัญนิกาย" ซึ่งเข้ามาเผยแพร่ตั้งแต่สมัยสุโขทัย และอยุธยา นอกจากนี้ยังมีการสวดปริตรซึ่งเป็นธรรมเนียมของ

พระสงฆ์รามัญ และได้สืบต่อกันมาจนกลายเป็นราชประเพณีอย่างหนึ่งของราชสำนักไทย โดยเฉพาะการสวดพระปริตรทำน้ำพระพุทธมนต์

- 3) ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้นำขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่างๆของตนเข้าถือปฏิบัติสืบต่อมาอย่างเคร่งครัด ซึ่งบางส่วนของวัฒนธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย เช่น ทางดนตรี ไทยรับเอาปี่พาทย์มอญมาใช้ในการงานศพ หรือทางด้านภาษามีการนำเอาภาษามอญบางคำมาใช้ในภาษาไทยด้วย อาทิ คำว่า กรุง นาย คลอง เป็นต้น ส่วนทางด้านวรรณคดี ไทยได้รับอิทธิพลจากมอญในด้านเนื้อเรื่อง คือ เรื่องราชาธิราช ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับพงศาวดารมอญ และทางด้านประเพณี ซึ่งได้เข้ามาปนกับประเพณีของไทย คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งทั้งมอญและไทยต่างถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่
- 4) การศึกษา ชาวมอญได้มีส่วนร่วมในการศึกษาของไทยทั้งในฝ่ายฆราวาส และฝ่ายพระสงฆ์ กล่าวคือก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 คติการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมอญมักจะคล้ายคลึงกับของไทย คือ ลูกผู้ชายจะถูกสอนให้รับราชการเมื่อเติบโตใหญ่ ขณะที่ลูกผู้หญิงจะเน้นการเรียนเกี่ยวกับวิชาการบ้านการเรือน และการศึกษาในสมัยนั้นต้องเรียนที่วัด โดยมีพระเป็นครู ส่วนในฝ่ายพระสงฆ์ได้แก่ การศึกษาปริยัติธรรม ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา
- 5) ด้านเศรษฐกิจ ชาวมอญได้ประกอบอาชีพคล้ายคลึงกับคนไทย แต่อาชีพที่รู้จักกันดีและถือว่าเป็นของมอญโดยเฉพาะคือ การทำเครื่องปั้นดินเผาและการทำอิฐ ซึ่งเป็นอาชีพที่ชาวมอญทำกันมาแต่ดั้งเดิมเมื่อครั้งอยู่ที่พม่า นอกจากนี้มอญบางกลุ่มมีอาชีพค้าขายแต่ส่วนใหญ่ก็เกี่ยวพันกับการค้าขายเครื่องปั้นดินเผา เช่น ไห โถง และในยุคที่มีการปฏิรูปเศรษฐกิจในสมัยรัชกาลที่ 5 ชาวมอญได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขุดคลอง พัฒนาที่ดินและการเกษตร เพิ่มรายได้ให้แก่แผ่นดิน เป็นต้น

การที่แต่ละฝ่ายต่างยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ทำ ำให้ฐานะของคนมอญในสังคมไทยไม่มีความแตกต่างไปจากคนไทยมากนัก ทั้งนี้เพราะว่าชาวมอญมีความคล้ายคลึงกับคนไทยทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา การนับถือศาสนา ลักษณะชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนประเพณีบางอย่างที่คล้ายคลึงกับคนไทย ขณะเดียวกันทางราชการในอดีตมิได้ถือว่าเป็นชาวต่างประเทศ อีกทั้งยังปฏิบัติต่อคนมอญเช่นเดียวกับคนไทยมาตั้งแต่โบราณ อาทิเช่น ชายฉกรรจ์มอญต้องขึ้นทะเบียนเป็นไพร่สมและไพร่หลวงเช่นเดียวกับชายไทย (สุภรณ์ โอเจริญ,2541:104-105)

นอกจากนี้ความสำเร็จของนโยบายของไทยที่มุ่งเน้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการปกครองชนกลุ่มน้อย ซึ่งลักษณะของนโยบายมุ่งเน้นความสมัครใจ ยืดหยุ่น ไม่บังคับ(สุวิทย์ สุทธานุกุล,2531:29) ทำให้ชนชาติมอญสามารถผสมผสานวัฒนธรรมของตนเข้ากับสังคมไทยได้เป็น

อย่างดี ขณะเดียวกันก็พยายามรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ด้วยเช่นกัน เช่น การพยายามรักษาภาษาพูดและเขียนของตนไว้ มีการสอนหนังสือมอญและการเทศน์มอญ การประกอบพิธีกรรมที่สำคัญตามความเชื่อ ฯลฯ เป็นต้น (สุจริตลักษณ์ มีผดุงและคณะ, 2541:102)

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับไทย จึงเป็นความสัมพันธ์แบบยอมรับกัน เป็นมิตรกัน หรือความสัมพันธ์เชิงบวก อันหมายถึง มีการยอมรับว่าเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน ไม่มีอคติต่อกัน และไม่มีการแข่งขันกัน (นิยพวรรณ วรรณศิริ 2521:29) จากปรากฏการณ์โดยทั่วไป เป็นที่รู้กันในสังคมไทยว่า คนไทยในปัจจุบันนึกถึงคนมอญในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น มีภาษาพูดของตนเองที่ต่างไปจากภาษาไทยอย่างมาก มีความเชื่อในเรื่องผีอย่างเหนียวแน่น มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง แต่สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้อีกประการหนึ่ง คือ คนมอญยังรวมตัวกันอยู่ในหมู่บ้านที่เป็นสังคมของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงยังคงมีการดำรงรักษาวัฒนธรรมของชาวมอญให้เห็นอยู่โดยทั่วไป ในด้านความรู้สึกของคนไทยเองนั้น คนไทยคิดว่า คนมอญคือคนไทย คนมอญเองก็ได้ทำตัวเป็นคนไทยตลอดมา เข้ากับคนไทยได้เป็นอย่างดี และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาไม่ว่าในแง่ใดต่อสังคมไทยทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะด้านข้อมูลข่าวสาร ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กระแสวัฒนธรรมและค่านิยมแบบตะวันตกที่หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยได้อย่างรวดเร็ว และอื่น ๆ ซึ่งสามารถเรียกรวมๆ ได้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์(Globalization) ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยรวมแบบไม่จำกัดเชื้อชาติ มีผลทำให้ค่านิยม ประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมซึ่งเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นเป็นที่น่าสนใจว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวมอญในประเทศไทยอย่างไร สังคมมอญมีการปรับตัวหรือมีแนวทางในการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร โดยในการศึกษานี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะชุมชนมอญหมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาว่าชาวมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทองสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้หรือไม่ อย่างไร

2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตของชาวมอญ บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

- 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และแนวทางการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านเจดีย์ทอง
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญในหมู่บ้านเจดีย์ทอง และแนวทางการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

3) ขอบเขตการศึกษา

- 1) สถานที่ การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชาวมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง ต.คลองควาย อ.สามโคก จ.ปทุมธานี สถานที่เลือกหมู่บ้านเจดีย์ทอง เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีชาวมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และสถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน
- 2) ระยะเวลาในการศึกษา จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนและพิธีกรรมบางส่วนเป็นเวลาประมาณ 5 เดือน

4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากสังคมภายนอกว่า มีผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชาวมอญ
- 2) เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง ที่ยังคงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน
- 3) เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการธำรงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 4) เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง

5) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

คำว่า "วัฒนธรรม" ในทางภาษาเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี และสันสกฤต โดยคำว่า "วัฒนธรรม" เป็นภาษาบาลี แปลว่า สิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า ส่วนคำว่า "ธรรม" เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง คุณธรรม หรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม

ส่วนความหมายในทางมนุษยวิทยา วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ไปด้วย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543:20) ส่วนนักมนุษยวิทยาท่านอื่นได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ (Edward Tylor) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่างๆ ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคม

ดลัคคอปฮัน และเคิลลี (Dluckhohn and Kelly) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อให้ใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาจเป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือไม่มีเหตุผลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของมนุษย์

วิลเลียม ฮาวิลแลนด์ (William A. Haviland, 1996) วัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางพฤติกรรมที่ได้รับการปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ดังนั้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมที่สมาชิกในสังคมสร้างขึ้นมาและยอมรับปฏิบัติกันมา และมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา

2) องค์ประกอบทางวัฒนธรรม

1) องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมวัตถุที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ และมีรูปร่าง เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา

2) องค์การ (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เช่น ครอบครัว สหกรณ์ ฯลฯ เป็นต้น

3) องค์พิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่างๆ

4) องค์มคติ (Concept) หมายถึง ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และอุดมการณ์ต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม (สุพัตรา สุภาพ, 2524:26)

3) ประเภทวัฒนธรรม (งามพิศ ลัดด้ยลงวน ,2543:53)

1) วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จะต้องสัมผัสได้ เนื่องจากเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆที่มีรูปร่าง ขนาด และน้ำหนักแตกต่างกันไป มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งของเครื่องใช้บางอย่างได้ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค

2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาด หรือน้ำหนัก แต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ วัฒนธรรมประเภทนี้แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทย่อยคือ

1) สถาบันสังคม คือ ส่วนต่างๆของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันสังคมจึงแบ่งเป็นประเภทต่างๆดังนี้คือ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์ การสาธารณสุข เป็นต้น

2) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ วัฒนธรรมประเภทนี้มี 5 ประเภทย่อยคือ

- ศาสนา ในหลักศาสนาจะมีข้อห้ามต่างๆ เช่น ศาสนาพุทธมีศีล 5 ที่ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามพูดปด ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤตินิโคตในกาม ห้ามดื่มของมึนเมา ศาสนาจึงช่วยในการควบคุมความเป็นระเบียบของสังคม
- ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆที่เป็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ในสังคมไทยส่วนใหญ่เชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ บุญ บาป การทำบุญเพื่อโลกหน้า ฯลฯ ความเชื่อดังกล่าว จะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในระเบียบได้
- ศิลปะ นักวิชาการยังคงถกเถียงกันว่า ศิลปะเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุหรือไม่ ในสายตาของศิลปินมักมองศิลปะเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ความจริงมันเป็นได้ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและไม่ใช่ ศิลปะในที่นี้หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ทัศนกรรม ดนตรี การละคร นาฏศิลป์ และวรรณกรรม เป็นต้น
- ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน ภาษาในที่นี้หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกริยาท่าทางต่างๆด้วย
- พิธีกรรม หมายถึงพิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่างๆ เช่น ในงานศพ ประกอบด้วยพิธีต่างๆ ที่ต้องทำในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เช่น พิธีบางอย่างต้องทำก่อนพิธีอื่นๆ อาทิ การอาบน้ำศพ เป็นต้น

สุทัตธา สุภาพ กล่าวว่า วัฒนธรรมที่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ มนุษย์จะเป็นผู้สร้าง ทะนุบำรุง ถ่ายทอด และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม คือ มีวิธีการเรียนรู้ รับช่วงสืบต่อกันมาได้ และสร้างสรรค์เพิ่มเติม การที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดี เป็นเพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายภาพและจิตใจเป็นพิเศษเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง และสิ่งนี้เองทำให้มนุษย์แตกต่างกับสัตว์ เพราะวัฒนธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์ได้อย่างแท้จริง กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ ศิลปะ และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำขึ้นในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

6) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change)

1) นิยามและความหมายของการเปลี่ยนแปลง

นิสเบท (Nisbet) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้

มัวร์ (C.W. Moore) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม ซึ่งคือแบบแผนการกระทำระหว่างกัน รวมถึงผลกระทบของโครงสร้างทางสังคมที่มีต่อบรรทัดฐานและค่านิยมด้วย

งามพิศ สัตย์ลงวน ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างของสิ่งของอย่างเดียวกันที่เอามาเปรียบเทียบกันในเวลาที่แตกต่างกันไป(งามพิศ,2540:9)

2) นิยามและความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เดวิด (Davis) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา ได้แก่ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา

ไวส์ (Wiese) ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของ หรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ (อ้างใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข,2529:25-26)

สนิท สมัครงการ ได้ให้ความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3) แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1) แนวคิดที่ว่าด้วยการการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:39) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อระหว่างวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการที่เอกราช หรือ กลุ่มคนต่างๆ แทนที่วัฒนธรรมของตนเองด้วยวัฒนธรรมอื่นๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว และจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย การแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเปลี่ยนสัญชาติ และการกระทำอื่นๆที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานจะเกิดขึ้นเหมือนกัน ถึงแม้ว่าปัจจัยที่ช่วยเสริม หรือ ช่วยกีดกันกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่างๆ สำหรับสังคมไทยปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่รัฐบาลกำลังใช้นโยบายการผสมผสานทางวัฒนธรรม และรับวัฒนธรรมใหม่ ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมไทยคงจะเร็วยิ่งขึ้น และน่าเป็นห่วงว่าอาจไม่มีวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยให้เห็นอีกในไม่ช้า

2) แนวคิดที่ว่าด้วยการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation or Cultural Contact)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:38) กล่าวว่า การติดต่อทางวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเมื่อชน 2 กลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมาติดต่อกัน แต่ละกลุ่มอาจให้อิทธิพลซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าการติดต่อเป็นไปในระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจไม่มีอิทธิพลที่ยาวนาน แต่ถ้าติดต่อกันยาวนานขึ้น อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อกันได้ ซึ่งอาจเป็นการให้อิทธิพลแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือส่งผลกระทบต่อกันทั้งสองฝ่ายได้ รวมถึงกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่

การติดต่อทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการติดต่อระยะยาวจนเป็นผลให้เกิดการรับวัฒนธรรมอื่น สามารถทำได้หลายทาง เช่น ผลของการได้รับชัยชนะในสงคราม การตั้งอาณานิคม หรือ การเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารี การสื่อสารมวลชนและความรู้ (Stvan Vago, 1989:121-122)

3) แนวความคิดที่ว่าด้วยชุมชน (Community)

นิยพวรรณ วรรณศิริ (2533) กล่าวว่าชุมชนจะต้องมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

- ประชาชน หรือ คน
- ผลประโยชน์ร่วมกัน
- อาณาเขตบริเวณ หรือ พื้นที่
- การปฏิบัติต่อกัน
- ความสัมพันธ์ของสมาชิก

ในการศึกษาชุมชนมักจะเน้นถึงความหมายเหล่านี้ในชุมชนเล็กๆ ที่สามารถทำการศึกษาได้ทั่วถึงทุกแง่มุม หรือ หากจะเฉพาะเจาะจงศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และเป็นชุมชนที่มีลักษณะเปิดในแง่ของความเป็นสังคมหนึ่งๆ กล่าวคือ มีทั้งที่ตั้งอาณาเขต เขตภูมิศาสตร์ มีประชากรที่แสดงออกซึ่งปฏิกิริยาตอบโต้กันทั้งในทางบวกและทางลบ มีสัมพันธ์ภาพกับสังคมอื่นๆ มีกฎเกณฑ์ควบคุมการประพฤติปฏิบัติเป็นของตนเอง และมีสถาบันทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกเป็นของตนเอง เช่น สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัวและเครือญาติ การศึกษา ศาสนา และนันทนาการ เป็นต้น

4) แนวความคิดว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:42) กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นไม่อยู่นิ่ง แต่จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้มีอำนาจในสังคมบอกว่า "ให้พยายามรักษาวัฒนธรรมของเราไว้" นั้น พวกเขาใช้คำว่าวัฒนธรรมอย่างหลวมๆ ซึ่งพวกเขา หมายถึง ค่านิยมที่พอใจในความชำนาญและคุณลักษณะอื่นๆ ของวัฒนธรรม เช่น คนตรีสูงหงษ์ ความกตัญญู ศิลปหัตถกรรม สิ่งเหล่านี้ควรรักษาไว้และไม่ควรให้สูญหายไปจากสังคม อย่างไรก็ตาม พวกนี้มักสมมุติ หรือคิดว่าวัฒนธรรมนั้นอยู่นิ่ง และถ้ามนุษย์ไม่ตั้งใจจะเปลี่ยน มันก็ยังเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ข้อสมมุติฐานที่ว่ามานั้นผิด เพราะว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่ว่ามนุษย์จะวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม

สนิท สัมครการ (2525) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในระเบียบประเพณี ธรรมเนียม วิถีปฏิบัติต่างๆ ของคนในสังคม วัฒนธรรมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ซึ่งรวมทั้งการสร้างเทคนิควิทยาใหม่ๆ และการคิดสร้างธรรมเนียมประเพณี หรือระบบความเชื่อใหม่ๆ และเมื่อแนวคิดใหม่ดังกล่าวได้รับการนำไปใช้กันจนแพร่หลายในสังคมแล้ว ย่อมถือได้ว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ได้เกิดขึ้นแล้ว 2) วัฒนธรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการขโมยหรือลอกเลียนแบบกัน (Cultural Borrowing) นั้น ปรากฏว่ามีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์ซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นอยู่ตลอดเวลา การติดต่อทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การติดต่อทางตรงก็คือการที่คนต่างวัฒนธรรมได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมซึ่งกันและกันในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การทูต การค้า การศึกษาในต่างประเทศ ส่วนในทางอ้อมคือ การติดต่อกันโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

5) แนวคิดว่าด้วยความทันสมัย (Modernization)

Michael G. Robins ได้ให้ความหมายของความทันสมัยไว้ว่า ความทันสมัยเป็นกระบวนการที่แบบฉบับพฤติกรรมของบุคคล และวัฒนธรรม เปลี่ยนแปลงจากระเบียบมาสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่ซับซ้อนและยุ่งเหยิงทางเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของคนในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไปสู่อนาคตใหม่ๆ ซึ่งแสดงออกในรูปแบบต่างๆดังนี้

- 1) ลักษณะสิ่งแวดล้อม และที่อยู่อาศัย
- 2) ระบบการศึกษาเป็นทางการ
- 3) ที่ดิน แรงงาน สินค้าและบริการ เป็นธุรกิจการค้า
- 4) มีการสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง
- 5) มีลักษณะความเป็นเมือง
- 6) ใช้ระบบสื่อสารมวลชน
- 7) เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีทุกระดับ

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:228) กล่าวว่า ความทันสมัย หมายถึง กระบวนการที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เทคโนโลยีด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร การสื่อสาร การแพทย์ อุตสาหกรรม โลกทัศน์ แบบแผนการเลือกคู่ การแต่งงาน ระบบราชการ ฯลฯ เป็นต้น เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักจะไม่ราบรื่น แต่จะเกิดผลกระทบต่อสังคมหลายระดับ และกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา

Semelser (1970) เห็นว่า ความทันสมัย หมายถึง 4 กระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกัน อันได้แก่

- 1) การเปลี่ยนจากการใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่ายมาเป็นเทคโนโลยีที่มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ทางวิทยาศาสตร์
- 2) การเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรซึ่งเป็นการผลิตเพียงยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ทั้งนี้รวมถึงการรู้จักปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อขาย และใช้แรงงานรับจ้าง
- 3) การเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นการใช้เครื่องจักรเพื่อทำการผลิตสินค้าป้อนตลาดที่มีขอบเขตกว้างกว่าชุมชนที่ทำการผลิตสินค้านั้น
- 4) การเปลี่ยนแปลงสภาพทางนิเวศวิทยา จากชุมชนชนบทมาเป็น ชุมชนเมืองซึ่งมีความหนาแน่น

ดังนั้นความหมายของ การสร้างความทันสมัย จึงไม่ใช่กระบวนการทาง เศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ระบบนิเวศน์ และ สังคมวัฒนธรรมต่างๆด้วย

นอกจากนี้การที่ ความทันสมัย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543:228) เป็นปรากฏ การณ์ทางวัฒนธรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง จึงได้รวมปรากฏการณ์ต่อไปนี้ไว้ด้วย คือ การเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) และความเป็นเมือง (Urbanization)

การเป็นอุตสาหกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสังคม หรือ ชุมชนเกษตร กรรมไปสู่การเป็นสังคม หรือชุมชนอุตสาหกรรม เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีแบบเครื่องจักรต่างๆทำให้ ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นอย่างมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว และสามารถป้อนตลาดการค้าขนาดใหญ่ มีการใช้แรงงานหลากหลายประเภท ชุมชนต่างๆของสังคมไทยส่วนใหญ่อยู่ในกระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรม มีการนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตในโรงงานประเภทต่างๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมี ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเป็นเมือง หมายถึง การที่สัดส่วนของประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองเพิ่ม มากขึ้น เขตเมืองเป็นเขตการตั้งถิ่นฐานที่มีขนาดใหญ่ ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง มีวัฒนธรรม ย่อยมากมาย ประชากรในเมืองมีความแตกต่างกัน ไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัว มีความสัมพันธ์ในแบบ ทางการ มีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น โดยทั่วไปจำนวนประชากรเป็นตัวกำหนด เขตเมือง โดยระดับต่ำสุดของประชากรในเขตเมืองอยู่ประมาณ 2,000 - 5,000 คน

เมืองประเภทหนึ่งซึ่งเป็นลักษณะเด่นของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย คือ เมืองเอกนคร ซึ่งหมายความว่า เมืองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศใหญ่กว่าเมืองรองๆลงมาหลาย สิบเท่าตัว เช่น กรุงเทพฯ ใหญ่กว่าเมืองเชียงใหม่มากกว่า 30 เท่าตัว อย่างไรก็ตามการที่เมืองมีการ ขยายตัวอย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชนบทอยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในที่สุด

7) งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ชาวมอญนับว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีผู้ให้ความสนใจศึกษาในมิติต่างๆเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญในสถานที่ต่างๆ ฉะนั้นการศึกษานี้จึงขอ พิจารณาทบทวนผลการศึกษาที่สำคัญบางส่วน เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างกรอบความคิดในการ ทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเป็นสำคัญ

1) ผลการศึกษาของ สุภรณ์ โอเจริญ (2541) ได้ทำการเก็บข้อมูลและ ศึกษาในหมู่บ้านมอญ 3 แห่ง คือ ตำบลบ้านม่วง ตำบลคลองควาย และตำบลทรงคะนอง ในช่วงปี 2518 - 2519 พบว่าชาว

มอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของไทยได้เป็นอย่างดี จนสามารถนำไปสู่การผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวเป็นไปอย่างเชื่องช้าและมีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้สุภรณ์ได้แยกกลุ่มตัวแปรสำคัญในการอธิบายเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวมอญ และปัจจัยที่ไม่สามารถดำรงความเป็นกลุ่มเชื้อชาติมอญไว้ได้ ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

1.) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวมอญ

1) ความคล้ายคลึงกันทางประชากรและสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ชาวมอญเป็นชนเผ่ามองโกลอยด์เช่นเดียวกับไทย ทำให้หน้าตาคล้ายกันมาก แม้ว่าชาวมอญจะมีผิวคล้ำกว่าคนไทย แต่ก็มีคนไทยบางคนมีผิวคล้ำแบบมอญ หรือ มอญบางคนก็มีผิวขาวเหลืองอย่างไทย อีกทั้งการแต่งกายและการทำผมของหญิงมอญก็ได้รับอิทธิพลจากไทย คือ แต่งกายเหมือนหญิงไทยในชนบททั่วไป ตัดผมสั้นแทนการเกล้ามวย ส่วนชายมอญก็หันมาสวมกางเกงแทนการนุ่ง "สะลั่ง" มากขึ้น

อาชีพของชาวมอญส่วนใหญ่คือการทำนาเช่นเดียวกับชาวนาไทย อีกทั้งโครงสร้างทางสังคมของมอญและไทยต่างก็นับถือศาสนาพุทธ ทำให้เข้ากันได้ง่าย มีความร่วมมือร่วมใจกันในกิจกรรมทางศาสนา ส่วนความสัมพันธ์ภายในสังคมยึดหลักอาวุโสเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้วัฒนธรรมของมอญและไทยต่างก็ได้รับวัฒนธรรมมาจากอินเดียประเทศนี้ต่างๆของมอญจึงคล้ายคลึงกับไทยอย่างมาก ยกเว้นการนับถือผีของมอญซึ่งมีความแตกต่างจากไทย

2) การนับถือศาสนาเดียวกันและนโยบายของรัฐในการปกครองคณะสงฆ์ มอญและไทยต่างก็นับถือศาสนาพุทธนิกายเดียวกัน มีเพียงวินัยปฏิบัติเท่านั้นที่ต่างกันเล็กน้อย และแม้ว่าคณะสงฆ์รามัญในประเทศไทยจะมีเจ้าคณะใหญ่ปกครองกันเอง และมีราชทินนามสำหรับพระสงฆ์รามัญอันดับต่างๆเป็นการเฉพาะ แต่คณะสงฆ์รามัญก็ยังต้องขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ไทยคณะใดคณะหนึ่งหรือไม่ก็ขึ้นตรงต่อสมเด็จพระสังฆราช สิ่งนี้ทำให้คณะสงฆ์รามัญต้องรับนโยบายต่างๆจากวัดและคณะสงฆ์ไทย อันส่งผลให้วัดและพระมอญค่อยๆผสมกลมกลืนเป็นไทย

โดยเฉพาะหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองพระสงฆ์ในปี 2445 ซึ่งมีผลให้คณะสงฆ์รามัญเหลือแต่ชื่อ เพราะมิได้ยกเป็นคณะเหมือนแต่ก่อน แต่ต้องไปขึ้นกับเมืองหรือคณะตามเขตที่วัดนั้นๆตั้งอยู่ และตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายรามัญก็สิ้นสภาพไปด้วย

ต่อมาในปี 2454 ได้มีการยกเลิกการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบรามัญให้พระภิกษุสามเณรรามัญในประเทศไทยศึกษาเล่าเรียนตามแบบไทย โดยใช้หลักสูตรเดียวกับพระภิกษุไทย ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลให้พระสงฆ์มอญและวัดมอญบางแห่งแทบไม่มีลักษณะแตกต่างกับวัดไทยเลย เพราะไม่มีการลวดหรือเทศน์แบบมอญ

นอกจากนี้การไปวัดไทยของชาวมอญจะมีส่วนให้มีความใกล้ชิดกับคนไทยมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการผสมกลมกลืนเป็นไทยได้ง่าย เช่นกรณีของตำบลคลองควายและตำบลทรงคะนอง ซึ่งประชากรโดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งไปที่วัดไทย

3) การคบค้าสมาคมกับภายนอก จากอดีตที่สังคมมอญสามารถดำรงอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ในการติดต่อกับสังคมอื่น แต่เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น หมู่บ้านมีการขยายตัว การคมนาคมเจริญขึ้น ส่งผลให้ชาวมอญได้มีโอกาสสมาคมกับคนไทยมากขึ้น กลายเป็นสังคมมอญปนไทย และเป็นเหตุให้ชาวมอญเริ่มมีการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ ดังจะเห็นได้จากชาวมอญในตำบลทรงคะนองและตำบลคลองควาย มีการสมาคมติดต่อกับคนภายนอกกลุ่มมากกว่าตำบลบ้านม่วง และสังคมก็เปิดกว้างมากกว่าเพราะมีความสัมพันธ์กับคนภายนอกซึ่งมีทั้งมอญและไทยมากกว่า

2) ปัจจัยที่ทำให้ไม่สามารถดำรงความเป็นกลุ่มเชื้อชาติ "มอญ" ไว้ได้

1) การแต่งงานกับคนไทย การที่ชาวมอญได้มีโอกาสติดต่อกับคนไทยมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมอันหนึ่งในรูปของการแต่งงาน ซึ่งในอดีตมีหลักฐานปรากฏการแต่งงานระหว่างมอญกับไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ส่วนมากเป็นมอญชั้นหัวหน้าและบุตรหลานซึ่งได้รับราชการเป็นขุนนางในตำแหน่งต่างๆ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์นอกจากจะมีการแต่งงานระหว่างบุตรธิดาของขุนนางมอญกับขุนนางไทยแล้ว ยังมีการแต่งงานระหว่างมอญกับไทยในระดับสามัญชนทั่วไปด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องธรรมดาและไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

ซึ่งจากการศึกษาชาวมอญใน 3 หมู่บ้าน พบว่า ชาวมอญทั้ง 3 ตำบลมีการแต่งงานกับคนไทยมากขึ้น โดยเฉพาะตำบลคลองควายมีจำนวนถึง 90 % ที่ตัวผู้ให้สัมภาษณ์และญาติพี่น้องแต่งงานกับคนไทย อีกทั้งหลังจากแต่งงานแล้วชาวมอญที่แต่งงานกับคนไทย ส่วนใหญ่จะไปอยู่รวมกับคนไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญได้ขยายตัวออกไปปะปนอยู่ในสังคมไทยมากขึ้น โอกาสที่จะผสมกลมกลืนเป็นไทยยิ่งมีมากยิ่งขึ้น

2) ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อเดิมเริ่มเสื่อมลง การที่ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาวมอญที่แตกต่างไปจากไทย ซึ่งในอดีตนั้นชาวมอญสามารถรักษาเอกลักษณ์ดังกล่าวไว้ได้อย่างดี เนื่องจากยังอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและค่อนข้างโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ส่งผลให้อิทธิพลจากภายนอกเข้ามาปะปนในสังคมมอญ ทำให้ไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์ในด้านภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สมบูรณ์ไว้ได้

การติดต่อกับภายนอกในด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชาวมอญมีความจำเป็นต้องหันมาใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งภาษา สังคมมอญยิ่งเปิดกว้างเท่าใด การใช้ภาษาไทยก็ยิ่งมีมากขึ้น

เท่านั้น และขณะเดียวกันภาษามอญกลับถูกใช้น้อยลง ทำให้ภาษามอญค่อยๆเสื่อมไปจนปรากฏว่าชาวมอญบางกลุ่มในปัจจุบันไม่สามารถพูด-เขียนภาษามอญได้

นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษาทั้งในส่วนของพระราชดำริและของสงฆ์ก็เป็นแรงผลักดันให้มีการใช้ภาษามอญลดน้อยลง กล่าวคือ เดิมเด็กมอญเข้ารับการศึกษที่วัดมอญประจำหมู่บ้านและใช้ภาษามอญในการเรียนการสอน ต่อมาเมื่อรัฐเข้ามามีบทบาทจัดการศึกษาโดยตรงได้สร้างหลักสูตรและใช้แบบเรียนที่รัฐบาลกลางเป็นคนกำหนด ซึ่งส่งผลให้มีการใช้ภาษาไทยแทนภาษามอญในการเรียนการสอน ส่วนการศึกษาของสงฆ์ได้กำหนดให้พระภิกษุสามเณรสามัญหันมาศึกษาเล่าเรียนตามแบบไทยด้วย ชาวมอญจึงค่อยๆถูกกลืนในด้านภาษามากขึ้น ซึ่งวัดมอญในปัจจุบันที่มีการรอดและเทศน์เป็นภาษามอญลดจำนวนลง และพระที่สามารถเทศน์ได้ก็มีจำนวนลดน้อยลงด้วย

และจากการศึกษาของ 3 ตำบล พบว่า ในวัยเด็กชาวมอญจะเรียนรู้การใช้ภาษามอญเป็นภาษาแรก แต่พอเข้าโรงเรียนมักจะทิ้งภาษามอญหันมาเรียนและใช้ภาษาไทยมากขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน อีกทั้งส่วนใหญ่มีความรู้สึกเฉยๆ เกี่ยวกับการที่บุตรหลานหันมาใช้ภาษาไทย แทนภาษามอญ โดยเฉพาะชาวมอญในตำบลทรงคะนองและคลองควายมีอัตราการเสื่อมลงของการใช้ภาษามอญมากกว่าตำบลบ้านม่วง

ส่วนทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของชาวมอญก็อยู่ในสภาพกำลังเสื่อมเช่นเดียวกับภาษา เนื่องจากในท้องที่บางแห่งความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการนับถือผีจางลงมาก การรำผีหรือการทำพิธีต่างๆเกี่ยวกับการถือผีก็สูญหายไป เช่น ตำบลคลองควายไม่มีการรำผีมาเป็นเวลานานกว่า 30 - 40 ปีแล้ว ทั้งนี้เหตุผลที่เลิกไปเพราะไม่มีคนทำเป็น ส่วนตำบลทรงคะนอง และตำบลบ้านม่วงยังคงมีการรำผีกันอยู่ โดยเฉพาะตำบลบ้านม่วงมีการรำผีเฉลี่ยปีละ 30 - 40 ครั้ง อย่างไรก็ตามความเชื่อเกี่ยวกับการรำผีนี้ค่อยๆจางลง โดยเฉพาะที่ตำบลทรงคะนอง มีน้อยรายที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งและเชื่อถืออย่างแน่นแฟ้น และผู้ที่ประกอบพิธีที่มีความรู้และเข้าใจในพิธีดีส่วนมากเป็นคนที่มิใช่ชาวมอญแล้ว

ส่วนประเพณีอื่นๆเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เช่น การแต่งงานโดยปกติพระจะไม่มาร่วมในพิธี แต่ในปัจจุบันที่ตำบลทรงคะนองก็มีพระมาร่วมในพิธีแล้ว และประเพณีต่างๆของมอญในตำบลทรงคะนองมีเพียง 48% เท่านั้นที่ยังคงจัดงานต่างๆเป็นแบบมอญ นอกนั้น 40% จัดแบบมอญปนไทย และ 12% จัดแบบไทย

3) นโยบายของรัฐในการทำให้คนมอญมีฐานะเท่าเทียมกับคนไทย ตามกฎหมายแรกอพยพเข้ามา กล่าวคือในอดีตคนมอญในประเทศไทยมีฐานะเป็นไพร่หลวง ต้องรับราชการเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป การที่คนมอญมีฐานะเท่าเทียมกับคนไทยตามกฎหมายทำให้ไม่มีการแยกออกไปจากคนไทยในการทำสำมะโนประชากรในสมัยต่อมา นโยบายรัฐดังกล่าวทำให้มอญไม่

สามารถดำรงความเป็นกลุ่มเชื้อชาติเป็นเอกเทศแยกออกไปจากคนไทยได้โดยเด็ดขาด จึงเปิดโอกาสให้มีการผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ง่าย

4) การรับวิทยาการและความเจริญจากภายนอกทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อมให้ทันสมัยขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับ ความเจริญสมัยใหม่ได้ทำลายเอกลักษณ์ความเป็นมอญลงและทำให้ชาวมอญได้ใกล้ชิดกับสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การผสมกลมกลืนเป็นไทยได้ง่ายในเวลาต่อมา ทั้งนี้เนื่องจากการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้ทำลายความเชื่อเก่าๆลง เช่น ความเจริญทางด้านสาธารณสุข ได้แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันชาวมอญส่วนใหญ่มีการปรับตัวให้ทันสมัยมากขึ้น รู้จักใช้บริการด้านการแพทย์สมัยใหม่มากกว่าการรักษาแบบโบราณทางไสยศาสตร์ ตัวอย่างเช่นชาวมอญในตำบลทรงคะนอง ตำบลคลองควาย และตำบลบ้านม่วง ซึ่งส่วนใหญ่ได้หันมาใช้บริการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันตามโรงพยาบาลและคลินิก และบางครั้งมีการซื้อยาตามร้านขายยาแผนปัจจุบันมาใช้เองด้วย แต่บางส่วนที่ยังคงรักษาแบบโบราณกับหมอแผนโบราณ ซึ่งจะปรุงยาของ ยานมือให้รับประทานบ้าง รักษากับหมอพระ หมอผีบ้าง นอกจากนี้ยังมีบางส่วนรักษาทั้งสองแนว โดยให้เหตุผลว่า โรคบางโรคแพทย์สมัยใหม่ก็รักษาไม่หาย ต้องไปหาพระรดน้ำมนต์ บางโรคต้องพึ่งหมอผีเข้าทรงช่วยการรักษา ส่วนในการคลอดบุตร ชาวมอญได้หันไปรับบริการจากโรงพยาบาล หรือสถานอนามัย แทนการพึ่งหมอตำแยในหมู่บ้าน

ดังนั้นผลงานของสุภรณ์ ได้แสดงให้เห็นว่าชาวมอญใน 3 ตำบลที่ศึกษามีแนวโน้มในการผสมกลมกลืนเป็นไทยมากขึ้นลำดับ แต่ระดับขั้นของการผสมกลมกลืนในแต่ละแห่งมีมากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ รวมทั้งฐานะและอาชีพ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคหรือ ส่งเสริมการผสมกลมกลืนในแต่ละแห่ง กล่าวคือ

ชาวมอญตำบลบ้านม่วงซึ่งมีอัตราการผสมกลมกลืนต่ำที่สุด ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งห่างจากตัวเมือง การติดต่อโดยทางรถยนต์มีน้อย ส่วนใหญ่ใช้วิธีเดิน จักรยาน หรือ อาศัยเรือ ทำให้สังคมค่อนข้างโดดเดี่ยว และสามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นมอญไว้ได้มากกว่าอีก 2 ตำบล ส่วนตำบลคลองควายมีหมู่บ้านปะปนกับคนไทย การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านสะดวกมากกว่า อีกทั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้การติดต่อกับคนภายนอกได้ง่าย และในกรณีของตำบลทรงคะนองยังมีลักษณะที่ตั้งและภูมิประเทศเอื้อต่อการผสมกลมกลืนได้ง่ายที่สุด เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่ในตัวอำเภอพระประแดง อยู่ใกล้กรุงเทพฯมากที่สุด การคมนาคมสะดวก รวดเร็ว

ด้านฐานะและอาชีพของชาวมอญทั้ง 3 ตำบลก็แตกต่างกันไป โดยตำบลบ้านม่วงมีฐานะยากจนที่สุด สภาพความเป็นไม่ดีเท่าตำบลคลองควาย และตำบลทรงคะนอง อาชีพของชาวมอญในตำบลบ้านม่วง และตำบลทรงคะนองคือการทำนา ส่วนตำบลคลองควายมีอาชีพค้าขายทางเรือ ฉะนั้นตำบลบ้านม่วงและทรงคะนองจึงมีการรวมกลุ่มให้หมู่ของตนเองได้มากกว่าตำบลคลองควาย ทำให้สามารถรักษาประเพณีต่างๆไว้ได้ เช่น การรำผี เนื่องจากการที่ได้อยู่ร่วมกันโอกาสที่จะ

ประกอบพิธีก็มีมากและเป็นไปได้ง่าย จึงมีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาก ต่างกับตำบลคลองควาย มีอาชีพค้าขายทางเรือ ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในเรือ โอกาสที่จะอยู่ร่วมกันมีน้อยเพียงปีละ 1-2 ครั้งเท่านั้น ทำให้ชาวมอญกลุ่มนี้ค่อนข้างห่างเหินจากชนบทรวมธรรมเนียมประเพณีของตนเอง ประเพณีจึงค่อยๆ สูญหายไป เป็นต้น

2) ผลงานของ รศ.สุสดี ทิพทัส และ ผศ.สุวิธนา ธาดานิติ (2532) ได้ศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง 16 หมู่บ้านใน 4 ตำบลได้แก่ ตำบลบางพิง ตำบลตลาด ตำบลทรงคนอง ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาและตำบลบางหญ้าแพรกซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งกรุงเทพฯ

ลักษณะทั่วไปของชุมชนมอญส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง อาทิหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวง ได้แก่ บ้านสะพานช้าง บ้านตา บ้านสระเร็น บ้านเวชะราว บ้านดง บ้านโพงกาง และบ้านเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักและสามารถติดต่อกันทางน้ำได้ ส่วนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดคณง ได้แก่ บ้านทะมั่ง และบ้านคองอู นอกจากนี้หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านทิศใต้ ได้แก่ บ้านเดื่อ บ้านจิงปี และทางด้านทิศเหนือ เช่น อะมั่ง ซึ่งสภาพชุมชนเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก มีคนมอญเหลืออยู่น้อยลง และสภาพบ้านเรือนไม่ค่อยดี ส่วนบ้านทรงคนอง ซึ่งมีด้านหนึ่งติดแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านเหนือ ยังคงมีสภาพดั้งเดิมของชุมชนและกลุ่มอาคารบ้านเรือนรุ่นเก่ายังเหลืออยู่ค่อนข้างมาก

สำหรับหมู่บ้านที่อยู่ในชุมชนกลางตัวเมืองอันเป็นย่านพาณิชย์กรรม โรงเรียน และอาคารราชการ ได้แก่ บ้านแซ และบ้านโรงเกลือ ซึ่งอยู่ติดบ้านทรงคนองขึ้นไป ส่วนบ้านเดื่อจะอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเพียงหมู่บ้านเดียว และอยู่ถัดเข้าไปห่างจากแม่น้ำมีชุมชนหนาแน่นและมีโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณใกล้เคียงหลายแห่ง

ความเชื่อของคนมอญที่ได้รับการศึกษา พบว่า คนมอญรุ่นเก่ายังมีความเชื่อถือในเรื่องโชคลางและข้อห้ามต่างๆ ตลอดจนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม เช่น ไม่นิยมมีห้องพระ หรือมีพระพุทธรูปไว้ในบ้าน ห้ามนำตุ๊กตาหรือรูปจำลองของสัตว์บางชนิด เช่น หมู เส้า ช้าง เข้าบ้านห้ามหญิงมีครรภ์ หรือเด็กไว้ผมจุกของตระกูลอื่นมาอนค่างในบ้าน เป็นต้น ส่วนความเชื่อในเรื่องทิศนั้น ทิศใต้ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกเป็นทิศมงคลของมอญ ซึ่งมักนิยมใช้เป็นทิศหัวนอน บันไดหน้าเรือน ประตูเข้าบ้าน ตลอดจนการหันพระพักตร์ของพระประธานในโบสถ์ด้วย

นอกจากนี้ชาวมอญส่วนใหญ่ในพระประแดงยังนับถือผีบ้านหรือผีเรือนอยู่ถึงร้อยละ 80 เป็นการสืบทอดการถือผีกันต่อๆ มาจากบรรพบุรุษ ซึ่งบุตรชายคนโตของตระกูลเป็นสืบทอดการรับผี โดยจะมีการรับมอบแหวนผี เป็นแหวนทองหัวพลอยแดง และผ้าผีซึ่งเป็นผ้าถุงและเสื้อแบบมอญทั้งของชายและหญิง ซึ่งผู้สืบทอดผีต้องคอยดูแลไม่ให้ชำรุดเสียหาย

ส่วนการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มอญที่พระประแดงมีการนับถือเจ้าพ่อซึ่งเป็นรูปเคารพ หรือเทวรูปที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากเมืองมอญ มีศาลเจ้าพ่อซึ่งถือเป็นศูนย์รวมที่เป็นที่

ส่วนการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น มอญที่พระประแดงมีการนับถือเจ้าพ่อซึ่งเป็นรูปเคารพ หรือ เทวรูปที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากเมืองมอญ มีศาลเจ้าพ่อซึ่งถือเป็นศูนย์รวมที่เป็นที่ เคารพนับถือของคนมอญในหมู่บ้านมีอยู่ 11 ศาลด้วยกัน บางศาลเป็นศาลประจำหมู่บ้านมอญหลาย หมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านอยู่หลายศาล และบางหมู่บ้านมีทั้งศาลเจ้าพ่อและ ศาลเจ้าแม่ด้วย

สำหรับผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของชุมชนมอญในแต่ละ แห่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเพณี หรือ พิธีกรรมต่างๆในชุมชนมอญที่พระประแดงในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงสำหรับ คนรุ่นใหม่ซึ่งเวลาและฐานะทางเศรษฐกิจไม่อำนวยให้ตลอดจนมีการสมรสกับคนเชื้อสายอื่น จึงทำให้ ห่างเหินกิจกรรมและประเพณีเก่าๆไป ส่วนคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในหมู่บ้านยังมีการสืบทอด ประเพณีบางอย่างของมอญอยู่ในปัจจุบัน แต่ลดรูปแบบลงบ้างตามความเหมาะสม พิธีกรรมที่ยังคงมี อยู่ได้แก่ การรำเพื่อขอขมาในการฝ่าฝืน หรือทำผิดข้อห้ามเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ หรือ การรำผีเพื่อ ถวายเจ้าพ่อที่ศาลประจำหมู่บ้านในบางหมู่บ้านยังพอมืออยู่ในช่วงหลังสงกรานต์

ส่วนประเพณีเกี่ยวกับการเกิดมีน้อยลงเช่นกัน เนื่องจากการคลอดส่วนใหญ่เกิดที่โรงพยาบาล มากขึ้น จึงทำให้ยกเลิกพิธีกรรมต่างๆไป ยังเหลือเพียงประมาณร้อยละ 22 เท่านั้น ที่ยังยังมีการทำพิธี ร่อนกระดัง และโกนผมไฟเด็กแรกเกิด ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับการบวชจะคล้ายกับไทย แต่จะแตกต่างกันในเรื่องขั้นตอนและรายละเอียดปลีกย่อย ส่วนพิธีแต่งงานก็คล้ายกับของไทย เพียงแต่มอญไม่ ประกอบพิธีสงฆ์ ไม่มีการเลี้ยงพระในพิธีแต่งงาน สำหรับพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในรูปแบบมอญยัง คงเหลืออยู่บ้าง

กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีในท้องถิ่นยังมีการปฏิบัติอยู่พอสมควร ได้แก่ ประเพณีตัก บาตรน้ำผึ้ง ตักบาตรเทโว และแข่งเรือพายประเพณี ส่วนประเพณีที่ยังคงเหลืออยู่และเป็นเอกลักษณ์ที่ ชัดเจน คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งประกอบด้วย การแห่ปลา ปล่อยนง และการเล่นสบ้า ซึ่งยังมีปฏิบัติ กันอยู่มาก และเป็นที่ยุ้จักกันแพร่หลายโดยมีคนมอญในพระประแดงที่เล่นสบ้าได้มีถึงร้อยละ 87 ส่วน การส่งข้าวสงกรานต์ หรือ การนำข้าวแช่ถวายพระแจกจ่ายในหมู่บ้านติมิตรมีน้อยลงในปัจจุบัน ส่วน การเล่นทะเลยมมอญ พบว่ามีคนมอญเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นที่ร้องทะเลยมมอญได้

ดังนั้นในความคิดเห็นของคนมอญในอำเภอพระประแดง เห็นว่าประเพณีและการละเล่นของ มอญที่เคยยึดถือปฏิบัติกันมาในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลง และมีการดัดแปลง หรือลด รูปแบบไปบ้างให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ อีกทั้งในเรื่องของภาษามอญนั้น ในปัจจุบันมีคนพูด และอ่านเขียนภาษามอญได้น้อยลงมาก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะไม่รู้ภาษามอญ เนื่องจากไม่มีการถ่ายทอดการเรียนและการพูดภาษามอญในปัจจุบัน

ชุมชนมอญมีประชากรหนาแน่นขึ้น มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มมากขึ้น จนทำให้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะลดลง เรือนไทยซึ่งเคยมีอยู่เดิมในหมู่บ้านจะน้อยลง เนื่องจากทวดโหมและถูกหรือถอนไป รวมทั้งบ้านเรือนทั่วไปต้องมีรั้วกันขอบเขตเพื่อป้องกันทรัพย์สินของตน ซึ่งแต่เดิมไม่จำเป็นต้องมี นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวมอญเพิ่มมากขึ้น โดยคนในชุมชนมอญในอำเภอพระประแดงเห็นว่าได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในด้านบริการสาธารณสุข ศึกษากิจาบาล และการอำนวยความสะดวกในการจัดงานประเพณีมากขึ้นกว่าเดิม

โดยสรุปหมู่บ้านมอญที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวง ในตำบลบางพึ่ง ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก มีการรักษาประเพณีรำผีเป็นประจำทุกปี เช่นเดียวกับหมู่บ้านมอญในตำบลทรงคนอง ยังคงมีสภาพดั้งเดิมของชุมชน และอาคารบ้านเรือนรุ่นเก่ายังเหลืออยู่ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนหมู่บ้านมอญในตำบลตลาดซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนกลางตัวเมือง อันเป็นย่านพาณิชย์กรรม สภาพของชุมชนมอญเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก มีคนเชื้อสายอื่นเข้ามาปะปนในชุมชนมากขึ้น และได้รับอิทธิพลจากความเจริญภายนอกและบริการทางสาธารณูปโภคและสาธารณูปการจากส่วนกลาง ทำนองเดียวกับหมู่บ้านมอญในตำบลบางหญ้าแพรก ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนอื่นๆ ที่หนาแน่น ทำให้สภาพชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป และมีโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณใกล้เคียงหลายแห่ง ก่อให้เกิดการย้ายเข้าของคนเชื้อสายอื่นเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้วัฒนธรรมเดิมมีความเจือจางลงไป

3) อรรถโท โอบิมา (2536) ได้ทำการศึกษาชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนมอญในเมืองไทยที่บ้านมน อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี การศึกษาพบว่า คนมอญมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ซึ่งนอนอยู่ 2 ระดับคือ ในระดับที่เป็นคนไทย และในระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป ซึ่งการที่คนมอญในชุมชนมีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่เป็นคนไทยนั้น ไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทย ซึ่งหลายชาติพันธุ์รับซ้อนในระดับที่เป็นคนไทย คนมอญในชุมชนบ้านงาน แบ่งใช้สัญลักษณ์จำเริญของชาติพันธุ์มอญ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกาลเทศะ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นคนมอญ คือ เชื้อสายของคนมอญ โดยเฉพาะสายเลือดทางผู้ชาย และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผี เช่น พิธีเลี้ยงผีและพิธีรำผี เป็นกลไกสำคัญที่จะธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ โดยการสืบต่อทางสายโลหิต และสืบต่อประวัติของชาติพันธุ์มอญ

4) โฉน สนสกุล (2535) ได้ศึกษาการธำรงรักษาชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญที่ชุมชนบางขันหมาก จ.ลพบุรี พบว่า ชาวมอญบางขันหมากมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี เพราะชาวมอญและไทยมีความสัมพันธ์แบบยอมรับกันโดยไม่มีอคติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้มีการผสมกลมกลืนจากมอญมาเป็นไทยส่วนใหญ่ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนดังกล่าว ได้แก่ นโยบายการศึกษาของรัฐ อาชีพ และการตั้งถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบอีกว่า ชาวมอญบางขันหมากยังคงรักษาเอกลักษณ์

ของกลุ่มบางประการจนถึงปัจจุบัน ส่วนเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ได้แก่ ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านี้มีบางส่วนที่ผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศด้วย

5) นิยพวรรณ วรรณศิริ (2526) ศึกษาวัฒนธรรมสัมพันธ์ในประเทศไทย กรณีศึกษาของความสัมพันธ์ระหว่างมอญ-ไทย ผลของการศึกษาปรากฏว่า คนไทยและคนมอญมีแนวโน้มที่จะยอมรับสถานภาพของกันและกัน ไม่มีอคติต่อกัน ไม่มีการแข่งขันกัน และคนไทยและคนมอญที่อยู่ใกล้กันจะมีอัตราการยอมรับสถานภาพการไม่มีอคติ และการไม่แข่งขันสูงกว่าคนไทย และคนมอญที่อยู่ไกลกันของแหล่งที่อยู่อาศัย เมื่อศึกษากับแง่มุมของการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงเดียวกันนี้ระหว่างกลุ่มของคนไทยที่มีต่อคนไทยด้วยกันเองกับกลุ่มของคนมอญ และกลุ่มของคนมอญที่มีต่อคนมอญด้วยกันเอง และกลุ่มของคนมอญที่มีต่อคนไทยแล้ว ปรากฏว่าความสัมพันธ์ต่อตนเอง และต่อผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นนั้นไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คนไทยและคนมอญมีการยอมรับตนเอง และไม่ปฏิบัติต่อสมาชิกของกลุ่มตรงข้ามวัฒนธรรมอื่นๆ

6) งามพิศ สัตย์สงวน (2536) เป็นการเสนอประสบการณ์ทำการศึกษาที่ชุมชนเพนซิลเวเนีย เป็นเวลานาน แต่ประสบปัญหาเนื่องจากชุมชนกำลังเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ ดร. งามพิศ ได้รับประสบการณ์ในการสังเกตพฤติกรรมทางการเมืองของชาวบ้านคือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา สิ่งที่ ดร. งามพิศ ได้จากการทำวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาที่ได้เข้าไปอยู่อาศัยกับชาวบ้านเป็นเวลาปีครึ่งกว่าๆนั้น ได้เรียนรู้ถึงธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษยชาติว่า ทุกสังคมมีความรัก ความปรารถนาดี ความไว้วางใจที่จะให้กับคนต่างชาติ ต่างภาษา ความรักดังกล่าวเป็นความรักที่บริสุทธิ์ไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน มักต้องแสดงบทบาททางเครือญาติ หรือความเป็นมิตรต่อกัน ดร. งามพิศ แปลกใจมากที่ชาวบ้านยอมรับผู้เขียนเข้ามาเป็นญาติ เป็นลูกเป็นหลาน เป็นมิตรที่ดี ขณะเดียวกันชาวบ้านมองคนเมืองว่าเป็นศัตรู และเรียกคนเมืองว่าคนต่างชาติ ทั้งๆที่เป็นพวกผิวขาวชาวอเมริกันด้วยกัน การที่ผู้เขียนได้เข้าไปใช้ชีวิตในชุมชนดังกล่าวได้พบเห็นสิ่งแปลกๆ ทำให้เกิด Culture Shock ในหลายครั้งหลายหน แต่ในที่สุดก็เข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติที่ศึกษาได้เป็นอย่างดี

7) ผลงานของ สรัชชา เวชทฤติ (2539) ได้ศึกษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคะนอง อำเภอพระประแดง จ.สมุทรปราการ โดยแนวคิดในการศึกษาได้แบ่งตัวแปรในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่เพื่ออธิบายกระบวนการรักษาเอกลักษณ์และกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญ อันได้แก่

กลุ่มปัจจัยที่ช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้มุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยผู้นำ (leadership) ในด้านต่างๆของชุมชน เช่น ผู้นำทางการเมือง ศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ ศิลปะและนันทนาการ

และกลุ่มต่อมาคือ ปัจจัยภายนอกที่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความทันสมัย (Modernization) ความเป็นเมือง (Urbanization) ความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Socio-Economic Development Plan) และสื่อมวลชน (Mass Media)

1) ผลการศึกษาในกลุ่มปัจจัยภายในที่ช่วยรักษาวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น พบว่า ผู้นำประเภทต่างๆ ในชุมชนมีบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมในท้องถิ่นชาวมอญในลักษณะที่แตกต่างกัน

กล่าวคือ ผู้นำทางการเมืองของมอญ ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในเรื่องของภาษาพูด และอำนวยความสะดวก สนับสนุนการจัดงานประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีแห่ปลา ปล่อยนก ผู้นำทั้งสองก็ได้ช่วยจัดหาปลา นก กระดาษสี อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ หรือ ประเพณีแห่หงส์-หงเตชะบา ผู้นำทางการเมืองได้ร่วมอยู่ในขบวน หรือบางปีจะให้บุคคลในครอบครัวมาเข้าขบวนด้วย อีกทั้งช่วยจัดหารถยนต์ที่จะใช้ในขบวน ส่วนประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ผู้นำทางการเมืองได้มีบทบาทในการเชิญชวนชาวบ้านให้มาร่วมงาน ติดประกาศแจ้งกำหนดการในวันงาน อีกทั้งมาช่วยงานที่วัดตั้งแต่เช้า ฯลฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีบางด้านที่ผู้นำทางการเมืองไม่ได้มีบทบาท อันได้แก่ การเขียนภาษามอญ เนื่องจากเด็กในปัจจุบันนิยมเขียนภาษาไทยมากกว่า หรือกรณีประเพณีการเกิด ชาวบ้านนิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลจึงไม่ได้ประกอบพิธีกรรมใดๆ เกี่ยวกับการเกิด ส่วนประเพณีเกี่ยวกับงานศพ ผู้นำทางการเมืองมีส่วนร่วมในฐานะแขกของงานเท่านั้น เนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีคนที่สามารถรำมอญได้ อีกทั้งวงปีพาทย์มอญก็มีคนเล่นน้อยลง ส่วนใหญ่จะไปจ้างมาจากแหล่งอื่น ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นในภาพรวมแล้วผู้นำทางการเมืองยังไม่มีบทบาทที่สำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ขณะที่ผู้นำทางศาสนา ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมอญ และผู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชนว่ามีความรู้ในศาสนาชาวมอญ กลับมีบทบาทช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูงกว่า อันได้แก่ ในเรื่องของภาษาพูด ผู้นำศาสนาได้พยายามพูดคุยและสอนภาษามอญแก่ชาวบ้านที่สนใจ ประเพณีสงฆ์วางกรวดได้ให้ความรู้ในด้านการจัดเตรียมอุปกรณ์ อาหารที่จัดขึ้นในงาน พร้อมตรวจตราความเรียบร้อยก่อนการนำอาหารที่จัดเตรียมไว้ไปถวายตามวัดต่างๆ ส่วนประเพณีแห่หงส์-หงเตชะบาได้เข้าไปช่วยดูแลตั้งแต่การเอื้อเพื่อสถานที่ และให้ความรู้ตลอดการจัดงาน ประเพณีแห่ปลา-ปล่อยนก ผู้นำศาสนาได้ช่วยในด้านการจัดหาบุตรหลานร่วมขบวนแห่ และจัดเตรียมเครื่องแต่งกาย และเมื่อมีงานศพ ผู้นำทางศาสนาได้ช่วยติดต่อหาวงปีพาทย์มอญและรำมอญ จากจังหวัดปทุมธานีมาร่วมงาน เนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีวงปีพาทย์มอญและรำมอญ ซึ่งเจ้าของงานต้องการให้มี ฉะนั้นกล่าวได้ว่าผู้นำศาสนามีส่วนช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามมีบางด้านที่ไม่ได้ทำ ได้แก่ ประเพณีการเกิด เนื่องจากครอบครัวชาวมอญในปัจจุบันนิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลของรัฐบาลและเอกชน จึงทำให้ไม่มีการประกอบพิธีการเกิดอีกต่อไป

ส่วนกลุ่มผู้นำทางการศึกษา ซึ่งในที่นี้หมายถึง บุคคลในหมู่บ้านที่มีการศึกษา หรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งมักประกอบอาชีพเป็น ครู และอาจารย์ และผู้อาวุโสในชุมชน โดยผลการศึกษา พบว่า ผู้นำทางการศึกษามีส่วนช่วยรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม กล่าวคือ ในเรื่องของภาษาพูด ผู้นำได้มีส่วนช่วยในการพูดภาษามอญที่ถูกต้อง และสอนภาษามอญแก่ประชาชนที่สนใจ รวมทั้งการพูดภาษามอญกับชาวบ้าน ส่วนประเพณีการเล่นตะบ้า (ปอน) ได้ช่วยเหลือในด้านสถานที่จัดงาน จัดหาอุปกรณ์ ด้วยการขอความร่วมมือจากผู้สนับสนุนต่างๆ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ผู้นำได้ช่วยจัดการหุงข้าวสงกรานต์ภายในบ้าน และจัดเตรียมลาวในการแห่ อุปกรณ์เครื่องใช้ในประเพณี รวมทั้งการให้ความรู้และช่วยจัดเตรียมอาหารที่จะใช้ในงานนี้ด้วย ประเพณีแห่ปลาปล่อยนก ได้ให้ยืมอุปกรณ์เครื่องใช้ในงานและให้ความรู้แก่ผู้จัดงาน ตลอดจนได้ช่วยเหลือในการเตรียมงานและจัดหารอุปกรณ์ในประเพณีอื่นๆ ในทำนองเดียวกันด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้นำทางการศึกษาจะมีบทบาทในการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมโดยทั่วไป แต่มีบางด้านที่ผู้นำได้เข้าไปมีส่วนร่วมน้อย เช่น ประเพณีการแต่งงาน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านจัดงานกันโดยปรึกษาผู้นำประเภทอื่น ทำให้บทบาทผู้นำทางการศึกษาเป็นเพียงแค่นคนไปร่วมงานเท่านั้น

กลุ่มผู้นำทางเศรษฐกิจ ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะ มีรายได้มากกว่าชาวบ้าน โดยทั่วไป จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ผู้นำกลุ่มนี้มีอาชีพค้าขาย ทัศนคติดี ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาสนทนากับชาวบ้าน หรือคนในชุมชน แต่นิยมการทำบุญ และช่วยเหลือด้านการเงินในการจัดงานประเพณีต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ อาทิ ประเพณีแห่ปลา-ปล่อยนก ได้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนด้านการเงิน ให้ยืมอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ ประเพณีแห่หงส์-หงตะเซาบ ได้มีส่วนช่วยในการจัดซื้ออุปกรณ์ตกแต่งรถปิกอัพ ส่วนในด้านภาษา ผู้นำทางเศรษฐกิจมีบทบาทน้อยมาก เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านปัจจุบันไม่นิยมพูดและเขียนภาษามอญ ฉะนั้นผลการศึกษาในภาพรวมจึงทำให้ผู้นำทางเศรษฐกิจไม่มีส่วนช่วยในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

สำหรับกลุ่มผู้นำทางศิลปะและนันทนาการ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีความรู้ทางด้านศิลปะของชาวมอญ หรือผลิตผลงานทางด้านศิลปะและนันทนาการของชาวมอญ พบว่ามีบทบาทในประเพณีของชาวมอญบางด้าน อาทิเช่น ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ได้มีส่วนช่วยเหลือในการบอกกำหนดการแก่ชาวบ้าน ช่วยเหลืออุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับพระสงฆ์ อุปกรณ์เครื่องครัวต่างๆ ประเพณีทำบุญศาลเจ้าพ่อลัดโพธิ์ ได้ดำเนินการรวบรวมเงินซื้อเครื่องเซ่น และจัดสร้างศาลไม้สำหรับวางอาหารเช่นเจ้าพ่อ ฯลฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตามมีบางด้านที่ผู้นำดังกล่าวไม่ได้ทำ ได้แก่ ภาษาเขียน เนื่องจากผู้นำดังกล่าว เห็นว่าตนเองไม่ได้เรียนภาษามอญตั้งแต่เด็ก และปัจจุบันคนในหมู่บ้านสนใจภาษามอญลดลง และในภาพรวมสรุปได้ว่าผู้นำทางศิลปะไม่มีส่วนช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร

2) ส่วนกลุ่มปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูญเสียวัฒนธรรม พบว่า ความทันสมัย ความเป็นเมือง ความเป็นอุตสาหกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ และสื่อสารมวลชนล้วนมีส่วนทำให้ชุมชนชาวมอญเกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ความทันสมัยทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือ นับตั้งแต่ชุมชนชาวบ้านในตำบลทรงคะนอง รับเอาความทันสมัยโดยเฉพาะในรูปแบบของการปกครอง ผ่านระบบราชการ มีองค์กรและหน่วยงานต่างๆเกิดขึ้นมากมายในชุมชน เช่น อำเภอพระประแดง พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ โรงเรียน สถานีอนามัย มีการทำบัตรประชาชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาษาพูดของชาวมอญได้รับผลกระทบอย่างมาก เนื่องจากต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารมากขึ้นโดยเฉพาะเมื่อต้องไปติดต่อราชการ ส่วนโรงเรียนวัดคันลัด สอนแต่ภาษาไทย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องมีการติดต่อกับภายนอกมากขึ้น ทำให้ชาวมอญใช้ภาษามอญในการสื่อสารน้อยลง การแต่งกายเป็นแบบสากลนิยมมากขึ้น ความเชื่อในเรื่องผีน้อยลง ส่วนด้านประเพณีต่างๆจะเข้าร่วมต่อเมื่อมีวันหยุดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการคลอดบุตร ชาวบ้านได้หันไปใช้บริการของการแพทย์สมัยใหม่ ทำให้ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดลดลง

2) ความเป็นเมืองทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือ สมัยก่อนชุมชนมีลักษณะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ทำด้วยไม้ฝาขัดแตะ ตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงกัน ต่อมาเมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้น เริ่มมีการสร้างรั้วกันระหว่างบ้าน เนื่องจากมีปัญหาขโมย เนื่องจากมีบุคคลภายนอกเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากนี้ลักษณะความเป็นอยู่ได้รับเอาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น เช่น รถยนต์ ทีวีสี เคเบิล ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบให้ประเพณีในช่วยสงกรานต์มีชาวบ้านมาร่วมงานน้อยลง เนื่องจากมีการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น ส่วนการเล่นสะบ้า สามารถหาพื้นที่ในการเล่นได้น้อยลง เนื่องจากมีการสร้างรั้ว การเข้าร่วมขบวนแห่พิธีกรรมต่างๆมีน้อยลง เพราะชาวบ้านหันไปใช้รถยนต์แทน อีกทั้งมีปัญหาในการจราจร และเป็นอุปสรรคในการจัดงาน นอกจากนี้ประเพณีแต่งงาน บางคู่จัดงานทำบุญที่บ้าน แต่ไปเลี้ยงที่สโมสรแทนที่บ้าน ในพิธีงานศพมีการหันไปซื้อโลงศพแบบไทย มากกว่าแบบมอญ เพราะมีความสะดวกกว่า เป็นต้น

3) ความเป็นอุตสาหกรรมทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือ จากการศึกษาที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมีตั้งในอำเภอพระประแดงมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านบางคนได้เข้าไปทำงานในโรงงานมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ภาษาในการสื่อสารที่ต้องเป็นภาษาไทย นอกจากนี้มีผลกระทบบ้างทำให้ชาวบ้านมีเวลาน้อยลงในการเข้าร่วมประเพณีต่างๆ อีกทั้งคนภายนอกที่อพยพเข้ามาอยู่ก็ไม่ได้ช่วยงานประเพณี และบางส่วนทำให้ประเพณีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป เช่น ประเพณีสงกรานต์มีการลาดน้ำที่ไม่สุภาพ ส่วนชีวิตการทำงานในโรงงานยังทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติตามประเพณีได้น้อยลง อาทิ เช่น ประเพณีการบวชได้รับผลกระทบ ในกรณีคนงานทำงานไม่ครบกำหนดเวลาที่จะสามารถให้บวชได้ อีกทั้งโรงงานไม่สนับสนุนให้บวชเป็นเวลานาน ส่วนประเพณีการเกิด มารดาที่ทำงานโรงงานจะได้

รับสวัสดิการเบิกเงินช่วยเหลือการคลอดบุตร จึงนิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลแทน เนื่องจากสามารถเบิกสวัสดิการได้และมีความปลอดภัยมากกว่า

4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือ มีการขยายถนนสายเพชรหึง-บางกอบัว สร้างทางเดินคอนกรีตให้ชาวบ้าน มีโรงเรียนรัฐบาล และเอกชนเกิดขึ้นหลายแห่ง มีสถานีอนามัยและการป้องกันโรคเบื้องต้น รวมทั้งการคุมกำเนิดแก่ชาวบ้าน ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทำให้ชาวบ้านบางส่วนต้องอพยพไปอยู่ท้องถิ่นอื่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ชาวบ้านต้องเรียนภาษาไทย-อังกฤษเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้ภาษามอญลดความสำคัญลง ส่วนในด้านประเพณีต่างๆ ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมน้อยลง เนื่องจากติดธุระการทำงาน และเมื่อชาวบ้านได้รับความรู้จากโรงเรียนและสื่อมวลชนมากขึ้นทำให้ความเชื่อถือมีลดลง ฯลฯ เป็นต้น

5) สื่อสารมวลชนทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ชาวบ้านเริ่มรับรู้ข่าวสารและความบันเทิงจากสื่อมวลชนมากขึ้น ทำให้การจัดงานพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านบางคนไม่ได้ไปเข้าร่วมเนื่องจากต้องการพักผ่อนโดยการฟังวิทยุ ดูทีวี อ่านหนังสือพิมพ์ ส่วนภาษาที่ใช้กับสื่อมวลชนทุกแขนงล้วนเป็นภาษาไทย ทำให้ชาวบ้านรับรู้ภาษาไทยตลอดเวลา และลดการใช้ภาษามอญลง นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการนำเอาความรู้และเทคโนโลยี ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตสมัยใหม่เข้ามาให้ชาวบ้านรับรู้ถึงในบ้าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ค่านิยมความคิดดั้งเดิมแบบชาวมอญลดลง เช่น การแต่งกาย การฟังดนตรีสากล ความเชื่อถือมีน้อยลง ฯลฯ เป็นต้น

8) การศึกษาของ Brian L.Foster (1986) ในบทความ Ethnic Identity of the Mons in Thailand ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญในประเทศไทย พบว่า ชุมชนต่างๆ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยปัจจัยสำคัญที่สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรม (assimilation) และกลุ่มปัจจัยความทันสมัย (modernization) กล่าวคือ จากการที่ประชากรมีจำนวนมากขึ้น พื้นที่มีน้อยลง ทำให้ชุมชนมอญและชุมชนไทยมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น สิ่งนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนในเรื่องแรงงาน และการติดต่อสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบต่างๆ กันมากขึ้น ทำให้เชื้อต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับมอญ

และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อมาคือความทันสมัย ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งชาวไทยและมอญ ในรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ ตัวอย่างเช่น ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพถูกทำลายลง ทั้งคนไทยและมอญต้องสร้างความสัมพันธ์แบบใหม่ในระบบตลาด ซึ่งมีสิ่งของจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต แต่ตนเองขาดทักษะหรือความสามารถที่จะผลิตใช้เอง ขณะเดียวกันที่ดินเริ่มมีจำนวนน้อยลง ทั้งคนไทยและมอญต้องส่งบุตรหลานเข้าไปในเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ทั้งคนไทยและมอญได้เรียนรู้ความจงรักภักดี

ต่อชาติแบบใหม่ในระบบของโรงเรียน ความบันเทิงของประเพณีต่างๆ ได้สูญหายไปกับภาพยนตร์ วิทยุ และอื่นๆ

อย่างไรก็ตามสาเหตุของอัตราการผลผลิตและความทันสมัยที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนค่อนข้างตลึงซับซ้อนมาก ฉะนั้นหากจะกรณีตัวอย่างพิเศษ อาจสรุปได้ว่า ความใกล้ชิดกรุงเทพฯ และการคมนาคมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับความแตกต่างนี้ ตัวอย่างเช่น การเสื่อมสลายของอุตสาหกรรมบ้านหม้อที่ชุมชนปากเกร็ดได้ผลักดันให้คนมอญต้องเข้าไปหางานทำในเมือง และจากการที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้มีทางเลือกในการจ้างงานสูง และค่อยถูกผนวกเป็นเมืองบริวารของกรุงเทพฯไปในที่สุด ตรงกันข้ามกับชุมชนหมู่บ้านหนึ่งในอยุธยา ซึ่งขาดโอกาสในการจ้างงานในเมือง ทำให้ตกอยู่ในภาวะยากจน แต่กลับยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้

จากการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ Foster พบว่าโดยส่วนใหญ่ชุมชนมอญในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับชุมชนไทยอย่างมาก โดยลักษณะสำคัญของชุมชนมอญที่เปลี่ยนแปลงมีดังนี้

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับมรดกมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของท้องถิ่นเพื่อเอาชนะกับเงื่อนไขใหม่ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ที่ปากเกร็ด อุตสาหกรรมบ้านหม้อมีลักษณะของการทำสัญญา และเป็นทรัพย์สิน มากกว่าจะถูกแบ่งไปให้ลูกๆแต่ละคน ลูกที่ไม่ได้ส่วนแบ่งในทรัพย์สินครอบครัวคือคนที่มีการศึกษาสูงหรือได้รับการฝึกอบรมในวิชาชีพอื่น

อัตราการแต่งงานกับคนในชุมชนกับนอกชุมชนได้รับผลกระทบอย่างมากจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ชาวเรือซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่อื่นมากกว่าอยู่ในชุมชน กลับนิยมแต่งงานกับคนในชุมชนมากกว่าถึงร้อยละ 70 ส่วนชาวมอญบ้านหม้อที่ปากเกร็ดนิยมแต่งงานกับคนในชุมชนมากกว่าชาวมอญที่ไม่ได้เป็นช่างปั้นหม้อ และหากต้องแต่งงานกับคนต่างชุมชนชาวมอญมักนิยมแต่งงานกับคนไทยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ หากเปรียบเทียบกับคนไทยมุสลิม ไทยเขมร หรือจีน

ความสำคัญของวัดในทางสังคมถูกลดความสำคัญลงอย่างมาก แม้ว่าจะมีน้อยแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น จำนวนพระที่จำพรรษาตลอดชีวิตมีน้อยลง อีกทั้งระยะเวลาในการบวชพระก็ลดลงเช่นกัน เมื่อมีพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา คนหนุ่มสาวกลับนิยมไปดูภาพยนตร์มากกว่าไปวัด

การติดต่อกันระหว่างชุมชนมอญไม่ค่อยเกิดขึ้น ยกเว้นว่ามีการจัดประชุมกันเป็นกรณีพิเศษ อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้นำเด็กๆจากต่างหมู่บ้านมารวมกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นมอญทั้งหมด ยิ่งเรียนในระดับที่สูงขึ้นยิ่งทำให้คนไทยกับมอญมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น

ในส่วนของภาษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการแยกกลุ่มคนที่เป็ชาวมอญ กับ ไม่ใช่มอญพบว่า ในหลายพื้นที่ของชุมชนมอญปากเกร็ดและปทุมธานี ภาษาได้สูญหายไปอย่างมาก มีเพียงคนสูงอายุบางคนเท่านั้นที่รู้ภาษา ตรงกันข้ามกับชุมชนมอญที่บ้านโป่ง และมหาชัย เกือบทุกคนสามารถ

พูดมอญได้คล่อง เด็กที่ยังไม่เข้าโรงเรียนสามารถพูดได้ แต่สำหรับภาษาเขียนมีการสอนกันน้อยมาก อย่างไรก็ตามชาวเรือที่ปทุมธานี กลับสามารถพูดภาษามอญได้คล่องทั้งเด็กและผู้ใหญ่

ความเชื่อในเรื่องผีได้เสื่อมลงมากกว่าภาษา ในพื้นที่ปากเกร็ดและปทุมธานีไม่เคยมีการรำผีมาแล้วยังน้อย 30 ปี อีกทั้งคนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวด้วย ส่วนในพื้นที่สมุทรสาคร บ้านโป่ง และลพบุรี แม้ว่าจะยังคงมีการจัดตามปกติ แต่ความถี่กลับลดลงเมื่อเทียบกับอดีต

นอกจากนี้ประเพณีเก่าแก่ เช่น สงกรานต์ ได้สูญหายไปเกือบทุกพื้นที่ ยกเว้น ที่พระประแดง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทางอำเภอ ส่วนที่ปากเกร็ด คนหนุ่มสาวไม่รู้ว่าจะเล่นอะไรบ้าง รวมทั้งที่บ้านโป่งไม่เคยเล่นสบ้ามาเป็นเวลาหลายปีแล้ว สำหรับที่สามโคก ในหมู่บ้านชาวเรือ สงกรานต์มีความสำคัญพิเศษในแง่ของการเป็นช่วงเวลาพิเศษที่ทุกคนได้กลับมาบ้านปีละ 1 ครั้งเท่านั้น และมีพิธีกรรมต่างๆน้อยมาก

ดังนั้นการศึกษาของ Foster เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมมอญได้สูญหายไปแล้วในหลายพื้นที่ และกำลังเจือจางลงอย่างรวดเร็ว โดยอิทธิพลของกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมและความทันสมัยของสังคม

8) กรอบความคิดในการวิจัย(Conceptual Framework)

วัฒนธรรมทุกแห่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่จะมีอัตราความน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อการปรับตัวของสังคมให้สามารถได้ตอบสนองต่อปรากฏการณ์ต่างๆที่มีผลกระทบต่อสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม หรือ การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของชาวมอญข้างต้น ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ในการสร้างกรอบความคิดในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ กรณีหมู่บ้านเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ได้ดังนี้

1) ปัจจัยลักษณะทางประชากรและวัฒนธรรมชาวมอญซึ่งมีความคล้ายคลึงกับไทย ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับคนไทยได้ง่าย ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของมอญมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากความใกล้ชิดระหว่างคนไทยกับคนมอญมีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา และการแต่งกาย การนับถือศาสนาพุทธรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ยกเว้นการนับถือผีซึ่งมีความแตกต่างจากไทย และจากความใกล้ชิดดังกล่าวทำให้การแต่งงานระหว่างคนไทยกับคนมอญไม่ใช่เรื่องแปลก ทั้งนี้เพราะว่าคนมอญไม่ถือว่าคนไทยเป็นคนต่างชาติ เหมือนกับคนไทยอิสลาม เชมร จีน ขณะเดียวกันคนไทยเองก็จัดคนมอญอยู่ในระดับเดียวกับคนภาค

อีสาน ซึ่งถือไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติมากนัก(Foster, 1986:73) ดังนั้นปัจจัยต่างๆเหล่านี้จึงเปิดโอกาสให้วัฒนธรรมของมอญได้รับการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทยได้ง่าย

2) ความทันสมัย (Modernization) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อวัฒนธรรมของชาวมอญในทุกพื้นที่ เนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของทุกคนในสังคม ไม่จำกัดเฉพาะชาวมอญ กล่าวคือนับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ.2504 เป็นต้นมา ทำให้สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยการพัฒนาดังกล่าวมักปรากฏในรูปของ สิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ประปา การบริหารราชการแผ่นดิน เช่น ระบบการศึกษาแผนใหม่ ระบบสาธารณสุข ระบบการปกครองส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของสังคมเมืองมีความชัดเจนขึ้น สื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลและมีความหลากหลายมากขึ้น ฯลฯ เป็นต้น ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวมอญอย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างเช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิมที่ทำการเกษตร ต้องมีการอพยพเข้ามาขายแรงงานในเมือง เกิดข้อจำกัดในการเข้าร่วมรักษาประเพณีดั้งเดิมเนื่องจากไม่มีเวลา หรือ ระบบการศึกษาแผนใหม่ที่ใช้ภาษาไทยในโรงเรียนแทนที่จะต้องไปเรียนที่วัดเช่นในอดีต ส่งผลให้อัตราการใช้ภาษามอญลดลงหรือแทบไม่มี ก่อให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่สุด ส่วนความก้าวหน้าทางสาธารณสุขมีผลให้ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดมีน้อยลง เนื่องจากการคลอดของชาวมอญในปัจจุบันนิยมไปคลอดที่โรงพยาบาล มากกว่าใช้บริการของหมอด้าย สิ่งนี้ทำให้ประเพณีเกี่ยวเนื่องตามมา อาทิ พิธีร่อนกระดัง หรือ โขนผมไฟเด็กแรกเกิด หดความสำคัญลงไป หรือความเชื่อในเรื่องผีมีน้อยลง เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

การที่ระบบการคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้นได้ช่วยให้เกิดการเปิดสังคมไปสู่ภายนอกได้มากขึ้น อันส่งผลให้กระแสวัฒนธรรมจากภายนอกหลั่งไหลเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว เช่น การแต่งกายของวัยรุ่นชาวมอญที่เป็นแบบสากลนิยมมากขึ้น นอกจากนี้ ระบบการบริหารศาสนาแบบใหม่ อาทิ เช่น การยกเลิกการศึกษาพระปริยัติธรรมแบบรามัญ และให้มาใช้หลักสูตรเดียวกับพระภิกษุไทย ทำให้พระสงฆ์มอญและวัดมอญแทบไม่มีความแตกต่างจากวัดไทย เพราะไม่มีการลวดหรือเทศน์แบบมอญ (สุภรณ์, 2541:259, 278-279) สิ่งเหล่านี้จึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของชุมชนมอญในที่สุด

3) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ ดังที่ Brian L. Foster กล่าวว่า การอธิบายการดำรงอยู่ทางชาติพันธุ์ของชาวมอญ จะต้องไม่มองว่ามอญทุกพื้นที่เหมือนกันหมด แต่จะต้องพิจารณาเงื่อนไขท้องถิ่นและอิทธิพลของปัจจัยเหล่านั้นต่อสังคมด้วย ตัวอย่างเช่น ความแตกต่างในประสิทธิภาพของหน่วยงานของ

รัฐที่มีต่อท้องถิ่น ระยะความห่างระหว่างชุมชนกับเมือง และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น (Foster 1986:79) ดังนั้นชุมชนมอญที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมชนบท ห่างไกลจากตัวเมือง จึงมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมน้อยกว่า ชุมชนมอญที่อยู่ใกล้หรือในตัวเมือง ดังเช่น กรณีของหมู่บ้านมอญที่ตั้งอยู่ริมคลองลัดหลวง ในตำบลบางพึ่ง และตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก มีการรักษาประเพณีรำผีเป็นประจำทุกปี มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนหมู่บ้านมอญในตำบลตลาดซึ่งตั้งอยู่ในชุมชนกลางตัวเมืองอันเป็นย่านพาณิชย์กรรม สภาพของชุมชนมอญเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก (รศ.สุสดี และผศ.สุวัฒนา, 2532)

4) ศักยภาพชุมชนในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น มีผลทำให้ช่วยชะลอการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ ทั้งนี้หากชุมชนสามารถสร้างกระบวนการสืบทอดทางวัฒนธรรม (Enculturation) จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้การรักษาวรรณกรรมเดิมมีประสิทธิภาพ และมีการเปลี่ยนแปลงไม่มาก ในทำนองกลับหากชุมชนขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง ย่อมส่งผลให้ประเพณีและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น การเล่นปีพาทย์มอญในบางพื้นที่ที่ไม่มีคนเล่นได้แล้ว การเล่นทะเลมอญ การรำผี ฯลฯ เป็นต้น ฉะนั้นหากหมดคนรุ่นปัจจุบัน วัฒนธรรมดังกล่าวก็จะสูญหายไปด้วย นอกจากนี้จิตสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์และบทบาทผู้นำในท้องถิ่น ต่างมีบทบาทในการช่วยธำรงรักษาวรรณกรรมให้มีการเปลี่ยนแปลงช้าลง กล่าวคือ ในบางชุมชนที่มีผู้นำที่เข้มแข็งในการรักษาวรรณกรรมของท้องถิ่นไว้ได้อย่างเหนียวแน่น มีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมน้อยกว่าชุมชนที่มีผู้นำอ่อนแอ ดังเช่น กรณีชุมชนมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่สามารถดำรงวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาวมอญได้มากกว่าชุมชนอื่นๆในปัจจุบัน อีกทั้งมีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่เก็บรวบรวมเครื่องใช้ของชาวมอญไว้ในคนรุ่นหลังศึกษา การที่ชุมชนบ้านม่วงสามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวไว้ได้เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีอาจารย์จวน เครือวิชฌยาจารย์ ปราชญ์ชาวมอญเป็นผู้นำของชุมชน อีกทั้งมีสิ่งที่ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม เห็นว่า "...การที่เราที่บ้านม่วง เราจะเห็นว่าเราธำรงชาติพันธุ์เอาไว้ได้อย่างไร ที่น่าประหลาดก็คือว่า กลุ่มคนมอญเหล่านี้มีสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์สูง แล้วสิ่งที่ตอบสนองสำนึกร่วมของเขาคือการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงขึ้นมา เพราะเขาได้เก็บของที่ได้เป็นเอกลักษณ์ของเขาไว้ตกทอดกันมา ที่สำคัญคือในความ เป็นมอญ เขามีความเป็นไทยอยู่ด้วย ผมคิดว่าหากชุมชนอื่นๆแข็งแรงและสามารถจัดการตัวเองได้อย่าง บ้านม่วงแล้ว สังคมจะสามารถต้านทานกระแสการทำลายล้างที่มาจากข้างนอกได้.." (ผู้จัดการรายวัน, 26 ส.ค. 2542:22)

ดังนั้นตัวแบบสำหรับการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญสามารถสรุปได้ดังรูปที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 : กรอบในการศึกษา

ตัวแปรต้น

ลักษณะทางประชากรและวัฒนธรรม

- ศาสนา
- การแต่งงาน
- ลักษณะทางประชากร
- การแต่งกาย
- แบบแผนการดำเนินชีวิต ฯลฯ

ความทันสมัย

- ระบบการศึกษาแผนใหม่
- การเป็นอุตสาหกรรม
- สื่อสารมวลชน
- การสาธารณสุขแผนใหม่
- การเป็นเมือง

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

- สถานที่ตั้งชุมชน
- สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ความสามารถในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

- การสืบทอดทางวัฒนธรรม
- จิตสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์
- ผู้นำท้องถิ่น

ตัวแปรตาม

การว่างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

- ภาษา
- ศิลปะ
- ความเชื่อ
- ประเพณี
- ฯลฯ

9) สมมุติฐานในการวิจัย

- 1) การศาสนาที่ชาวมอญนับถือ มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง จ.ปทุมธานี
- 2) การแต่งงานระหว่างชาวมอญกับคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น มีผลกระทบต่อ การชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 3) ลักษณะทางกายภาพของชาวมอญหมู่บ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 4) การแต่งกายของชาวมอญมีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 5) แบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวมอญ มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 6) ระบบการศึกษาแผนใหม่ที่ชาวมอญได้รับ มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 7) การสาธารณสุขแผนใหม่ที่ชาวมอญได้รับ มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 8) การเป็นอุตสาหกรรมในชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 9) การสื่อสารมวลชนที่แพร่เข้ามาในชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 10) ความเป็นเมืองของชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 11) สถานที่ตั้งของชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 12) ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 13) ความสามารถในการสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ ชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง
- 14) จิตสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์ของชาวเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง

- 15) ผู้นำท้องถิ่นของชุมชนเจดีย์ทอง มีผลกระทบต่อการอ้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญ หมู่บ้านเจดีย์ทอง

10) การนิยามปฏิบัติการตัวแปร

- 1) การอ้างรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง การรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อมาให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต
- 2) ศาสนาของชาวมอญหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง การนับถือศาสนาของชาวบ้าน ที่ยอมรับว่าตนเองนับถือหลักธรรม คำสั่งสอน และมีการปฏิบัติกิจวัตร ตามหลักของศาสนา นั้นๆ
- 3) การแต่งงานของชาวมอญกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น หมายถึง การที่ชาวบ้าน 2 คน ตกลงตัดสินใจจะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกัน และได้จัดพิธีการแต่งงานตามประเพณีของชุมชนนั้นๆ
- 4) ลักษณะทางประชากรของชาวมอญ หมายถึง คุณสมบัติทางกายภาพภายนอกของบุคคล เช่น รูปร่าง หน้าตา สีผิว สีผม ส่วนสูง น้ำหนัก ฯลฯ เป็นต้น
- 5) แบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวมอญ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน ของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ งานอดิเรก การละเล่น ศิลปะ การกิน การอยู่อาศัย พิธีกรรมต่างๆ ฯลฯ เป็นต้น
- 6) ระบบการศึกษาแผนใหม่ที่ชาวมอญได้รับ หมายถึง รูปแบบการศึกษาและหลักสูตรที่กำหนดโดยส่วนกลาง โดยมีโรงเรียนเป็นแหล่งของการศึกษาความรู้ที่สำคัญ
- 7) ระบบการสาธารณสุขแผนใหม่ที่ชาวมอญได้รับ หมายถึง รูปแบบและวิธีการดูแลสุขภาพ การเจ็บป่วยด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีโรงพยาบาล สถานีอนามัย คลินิก เป็นแหล่งให้บริการที่สำคัญ
- 8) การเป็นอุตสาหกรรมของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากเกษตรกรรมและการผลิตเพื่อยังชีพ มาสู่การผลิตสินค้าและบริการ เพื่อขายในจำนวนมาก รูปแบบการผลิตเน้นการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมีโรงงาน และนิคมอุตสาหกรรม เป็นตัวป้อนที่สำคัญ
- 9) การสื่อสารมวลชนของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง การส่งข้อมูลจากแหล่งหนึ่งมายังผู้รับจำนวนมากพร้อมกัน โดยการผ่านสื่อชนิดต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เป็นต้น
- 10) ความเป็นเมืองของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง เขตพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาล และมีคนจากหลายพื้นที่ ภูมิภาคมาอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันแบบทางการ

- 11) สถานที่ตั้งของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง ทำเลที่ตั้ง อาณาเขต สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่หมู่บ้านเจดีย์ทองตั้งอยู่ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง
- 12) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า ทางด่วน สะพาน ทางรถไฟ ที่ชุมชนหมู่บ้านเจดีย์ทองใช้บริการอยู่
- 13) ความสามารถในการติดต่อทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง
- 14) จิตสำนึกในเรื่องชาติพันธุ์ของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง ความรู้สึกและตระหนักว่าตนเองยังคงเป็นคนเชื้อชาตินั้นอยู่ ไม่ว่าตนเองจะตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด
- 15) ผู้นำท้องถิ่นของหมู่บ้านเจดีย์ทอง หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับ นับถือจากคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นผู้มาโดยตำแหน่ง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่มีตำแหน่ง เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ ครู/อาจารย์ ฯลฯ เป็นต้น

11) ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาดังนี้

- 1) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีผู้ศึกษา และรวบรวมแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร ห้องสมุดอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
โดยข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้แบ่งเอกสารออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
 - เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง "มอญ" ตามที่ได้เคยมีผู้ศึกษาไว้
 - เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
- 2) การศึกษาภาคสนาม (Anthropological field work) โดยใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยาเป็นหลักโดยใช้เทคนิควิจัยดังต่อไปนี้
 - 1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้านเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในชุมชน และเพื่อเข้าใจในวิถีชีวิตและพฤติกรรมของชาวบ้านในชุมชนและเพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

- 2) การสำรวจลักษณะทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมของชุมชน สภาพภูมิอากาศ เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ แม่น้ำ ลำคลอง ถนน ภายในชุมชน สถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ร้านค้าต่าง ๆ เช่น ขนาดบ้าน วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน เครื่องใช้ เครื่องประดับตกแต่งบ้าน เพื่อประกอบข้อมูลในด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนกิจกรรมของชุมชน และข้อมูลด้านรายได้และเศรษฐกิจ
- 3) การสำรวจประชากร โดยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ อายุ เพศ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความหนาแน่นของประชากรสถานภาพการสมรส ศาสนา เพื่อจะได้ทราบถึงความแตกต่างและจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มได้อย่างชัดเจน
- 4) การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเครือญาติ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงเรื่องระบบครอบครัว และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- 5) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key Informant Interview) เพื่อพยายามเข้าใจชีวิตของคนในชุมชนและค้นหาว่าชาวบ้านทำอะไรกันบ้าง พวกเขาทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไร และมีความคิดเกี่ยวกับความเชื่ออย่างไร ผู้ให้ข่าวสำคัญ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เช่น พระสงฆ์ เป็นต้น
- 6) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อสอบถามผู้ให้ข่าวสำคัญอย่างละเอียดและลึกหัวข้อเฉพาะที่ต้องการ
- 7) การสัมภาษณ์แบบเปิด (Open and Interview) โดยการตั้งคำถามทั่วไปและปล่อยให้ผู้ให้ข่าวพูดอย่างยาว ๆ เป็นกันเอง และตามที่ผู้ให้ข่าวสนใจ
- 8) การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- 9) การสังเกตอย่างมีระบบ โดยใช้กฎเกณฑ์ที่บอกว่าจะสังเกตอย่างไร เมื่อไร ที่ไหน และมองหาอะไร การสังเกตอย่างมีระบบช่วยในการตรวจสอบความเที่ยงตรงในข้อมูลของผู้ให้ข่าวเป็นอย่างดี
- 10) การเก็บประวัติชุมชน โดยการหาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชนในหมู่บ้านเจดีย์ทอง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- 11) การวิเคราะห์เนื้อหาความคิดเห็นชาวบ้าน ได้แก่ นิยายพื้นบ้าน สุภาษิต คำคม รูปแบบอื่นๆ ของคติชาวบ้าน เช่น การใช้ภาษา เป็นต้น

12) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากประชากรที่อาศัยอยู่หมู่บ้านเจดีย์ทอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า ชุมชนหมู่บ้านเจดีย์ทองมีประชากรอยู่ประมาณ 734 คน แบ่งเป็นหญิง 376 คน และชาย 358 คน และเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน

13) การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการการวิจัยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความต่างๆที่เกี่ยวข้องกับมอญตามที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาโดยเข้าสนามวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เข้าสนามทำความคุ้นเคยกับชาวมอญ สร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประวัติหมู่บ้าน เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่บ้าน ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน

ระยะที่ 2 ศึกษาชุมชนหมู่บ้าน พูดคุย สัมภาษณ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการอ้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ ใช้เวลา 4 เดือน

ระยะที่ 3 ทบทวนข้อมูลที่ได้ สัมภาษณ์เพิ่มเติม สรุปข้อมูลที่ได้และเขียน ใช้เวลาประมาณ 5 เดือน

14) การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วจะมีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ ถ้าหากว่าเป็นข้อมูลที่เป็นตัวเลขจะเป็นการวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ จะแสดงออกในรูปของตารางต่างๆ เช่น ตารางแสดงขนาด เพศ อายุ รongประชากร ตารางแสดงลักษณะทางเศรษฐกิจและอาชีพ เป็นต้น ส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขจะเป็นการวิเคราะห์ในรูปของการพรรณนาความ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย